ROLL DESCRIPTIONS

ROLL NO. WITH CENTRE CODE 001 0481	DATE OF FILMING 20-04-91

NAME OF THE CENTRE/COLLECTION Saraswati Bhawan Library, Varanasi.

DETAILS OF CATALOGUE (SUB/VOL.) Veda.

LANGUAGE Sanskrit	SCRIPT Devanagari, Chitram
MATERIAL Paper	TOTAL FRAMES 604
ORIGINAL FILM USED Kodak	FOOTAGE

RETAKES INFORMATION

MSS. NO.	FOLIO NO.	REMARKS

Indira Gandhi National Centre for the Arts

प्रवेश सं० २९६२९ | विषय: कर्मकाण्डम् | क्रम सं० २
नाम विष्णुपञ्चकव्रतम्
ग्रन्थकार
पत्र सं० १-१०
श्लोक सं०
अक्षर सं० (पंक्तौ) २३ | पंक्ति सं० (पृष्ठे) ५
आकार: ८ X ३.७ | लिपि: दे.ना. | आधार: अ.
वि० विवरणम् पू.
008613
१. ३ ७३/१८८
पी० एस० यू० पी०—७७ एस० सी० ई०—१६५१—५० ०००
Indira Gandhi National Centre for the Arts

श्रीनारायणनेमति।
विष्णुपंचक।

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

विष्णुपंचक॥

श्री वेदव्यासाय नमः॥ सूत उवाच॥ द्वापरांते महाराजा कुंती
॥१॥ पुत्रो युधिष्ठिरः॥ भ्रातृभिः सह धर्मात्मा द्रोणं भीष्मं त
था कृपं॥१॥ पुत्रान् पौत्रान् सख्याश्च भ्रातॄनन्यान् पितामहीय
तीन्॥ राज्यार्थे हतवान् सर्वं कुलक्षयः कृतः सदा या॥ ॥२॥
हत्वा वंश्यान् गुरून् राजा ज्ञः पश्चात्तापो भवेत्तदा॥ राज्यं

कुर्वन्महीपालो तत्पाप क्षयकारणात्॥३॥ वासुदेवं महाबलो
पेतो भ्रातृभिः पतिव्रतिः॥ यत्र संस्थीयते कृ ष्णो
द्वारावत्यां जगत्प्रभुः॥४॥ स जगाम तदा तत्र प्रणम्य जग
दीश्वरं कृष्णं संस्तुयवत्र स्नातेना पि पूतिश्चेदितः॥५॥
पंप्रच्छ गुरुवंस्या ज्ञानाद्यान दोषप्रशांतये व्रतमेकं सर्व

Indira Gandhi National Centre for the Arts

विष्णु व्रतश्चयेनायं प्रतिग्राम्यति ।८॥ कुलक्षयकृतं दोषं क्ष
॥३॥ यं कर्तुमिहार्हसि ॥ इति विज्ञापनं कृत्वा पश्चात्प्राप्नोम
॥४॥ वेत्सुना:पा पंचपातकात् ॥ तद्व्रतं बुद्धिमो विंदयदि तुष्टो ॥४॥
सि केशवात् ॥ श्रीकृष्णाउवाच ॥ साधु साधु महाभाग ॥॥॥
नृपपुत्रकाम मानसः ॥ येन संचीर्यमाणेन मुच्यते पं
चपातकात् ॥९॥ ॥

तथापि व्रतं वक्ष्येम मुनीणं स्वमेव हि ॥ निमितमात्रेभ
वता कुलक्षयकृतं तु वि ॥१०॥ प्रोष्ठपद्याः सितेपक्षे द्वादश्यां
श्रवणे यदि ॥ तदा व्रतं तु कार्यं मार्गशीर्षे यवान्यथा ॥११॥
एकादश्यामुपवसेत्प्रतिपक्षे च पर्वणि ॥ श्रवणे व्रत
यो पौषे पुजयेत्तु उपवासं ॥१२॥ यावद्वर्षप्रयत्नेन क
तीं कुर्यात् द्विधा नतः ॥ सर्वसूजाते कुर्वीत व्रतस्यो

Indira Gandhi National Centre for the Arts

विष्णु
पमक
॥३॥

घ्रापनं तथा ।१३। तिलामलकसुस्नान: कृतमध्याह्निकाक्रिय: ।
पुण्याहवाचनं कृत्वा ब्राह्मणैर्वेदवादिभि: ।१४। स्वस्ति
कं च लिखेत्कुंभे मंडले च सुसंस्कृते । सुवर्णमंत्रक: का
र्यो दिव्य च लमय कुंभ: ।१५। आवाहयेत्तत्र देवं वषि
मुर्तिं जनार्दनं शंखचक्रगदापद्मलक्ष्मीगरुडशोभितं ।१६।
संपूज्य विधिवद्भक्त्या स्थापयेन्मंत्रकोपविपुरुषो ।१७।

तमादिभिर्नाममंत्रैः सर्वं वपूजयेत् ।१७। होमं तत्र प्रकु
र्वीत तिलैर्मंत्रैस्तैरेव कुंभे: । पुरुषोत्तम: शार्ङ्गधन्वा तथै
व गरुडध्वज: ।१८। अनंतो यज्ञपुरुष: पुंडरीका
क्षएव च । तथा भिलो वेदगर्भो गोवर्धन इति स्मृत: ।१९।
सुब्रह्मण्यो जय: शौरि चेता: श्रवण देवता: । केशवादि ।२०।
एता द्वादश नामान: कृष्णद्वादश देवता: विष्णु: शाशी
म सौ कल्पवंद्य: सोम सायो दुप: ।२१। अमृतो मनो

विष्णुपं
...का॥

दयश्च पावनो हिमकृतथा निमाकः द्वीपमानश्च पूर्णि
मा देवताः क्रमात् ॥२२॥ संकर्षणादि ॥१२॥ एताः कृष्णा
द्वादश देवताः ॥ महीधरो जगन्नाथो देवो देवकीसुतः ॥म॥
चतुर्भुजो गदापाणिः सुरमीढः सुलोचनः ॥२३॥ वार्षेग
॥म॥ श्चक्रपाणिश्च सुचमित्रो सुयंतकः ॥ दशस्य द्वादशामा
नो देवताः प्रतिकीर्तिताः ॥२४॥ स्वाहाकारान्वितैर्नैश्चतुर्थ्य

तैश्च नाममिः ॥ होमं कुर्यात्स्वशाखोक्त विधीनेन द्विजोत्तमः ॥२५॥
श्रवणस्य देवतानाम पूपं घृतसंयुतं ॥ शुक्ल द्वादश देवेभ्यो
जुहुयात् गुडपायसं पौर्णि मदेवताभ्यो हि जुहुयाद्घृतपायसं ॥२६॥
कृष्णद्वादश देवेभ्यो पंचामृततिलौदनं ॥ दर्शस्य देवतानां
च तिलमुद्गमुडोदनं ॥२७॥ एवं विधि विधानेन होतव्यं

Indira Gandhi National Centre for the Arts

विष्णु विष्णु चपचक्रपचक। ह्रोमांते पूजये क्रमा वस्त्रालंकारभुषणैः।२८॥
भुमि सस्यवती श्रेष्ठां सव सां गंधपयस्विनी। गोमेदकंपु
ष्पयागं वैडुर्यं रुद्र नीलकं।२९॥ माणिक्यं च प्रदातव्यं
॥७॥ पंचपातक नाशनं। पंचरत्नानि देयानि पंचपातकशां
तये।३०॥ षक्ति मूर्ति सुवर्णेन जातरूपं जनार्दनं। सवस्त्र

कलशं चैव आचार्याय निवेदयेत्।३१॥ पंचपदे तिमं
त्रेण तत्सर्वं निवेदयेत्।३२॥ यावती तिमंत्रेण भुदा
नं कापयेत्ततः।३४॥ पिवाजपति मंत्रेण दद्यादुलानि
शक्तितः। तद्विष्णोरिति मंत्रेण जातमुर्तिं प्रदापयेत्। ३३
हिरण्यगर्भ मंत्रेण हिरण्यं दापयेत्ततः। महापातक
:

Indira Gandhi National Centre for the Arts

विष्णु
पंचक
॥ ६ ॥

पंचानां क्षयं यान्ति नसंशयः ॥ ३४ ॥ ब्राह्मणं गमने रौरव

स्थाले काल पचन पतनै ॥ वर्तते पुजये कथा गोरुज

लं दिवं चाके ॥ ३५ ॥ देवा प्रदक्षिणं कृत्वा यथानु

शंविसर्जयेत् ॥ ब्राह्मणान भोजयेद्राजन् नूपं च दूव्र

सां संख्यया ॥ ३६ ॥ ब्रह्महत्या सुरापानं सुवर्णस्ते ॥ ६

यमे व यामुरुस्त्रीगमनं मैवन संयोगिन पंचमः ॥ ३७ ॥ गोघ्नश्चैव कृतघ्नश्च

भ्रुणहा वृषलीपतिः ॥ अन्ये भ्यो विविधेभ्यश्च पापेभ्यो मुच्यते

नरः ॥ ३८ ॥ वसते तत्र वैकुंठे यावद् विष्णुः सनातनः ॥

इह लोके सुखान्यत्र पुत्रपौत्रादि संयुतः ॥ ३९ ॥ अवि

द्धं मं लं गं ति ॥ स्मार्त कृपुपाजें द्रवृते

छिन्न प्रियं युक्ते अंते यातिनजां गति ॥

...ते पातक नाशनी ॥ ३४ ॥ अथान्यदपि जाजैद्र वक्ष्यामि सुकथां तपे

Indira Gandhi National Centre for the Arts

विष्णुपंज
का

अयोध्यानगरे रम्ये त्रेतायां तु युगे तदा ।१।। राजा दशरथो नाम श्रीमान्सप
त्थिवी मिमां । स राजा मम संमेन ऋगामृगहन्ने वैने ।२।। मृगयूना
॥ ९॥ मनहा श्रवनीयेन तवा महावैने । धनुर्बाण चुतो राजौ क्षितो मगस
घमाद्रा ।४। अधीजनौ वृ नीतायाँ तस्यौ राजौ मुनी श्रवणः । पितृभ
क्तिः । स दाराजः पितरौ तेन नीयते ।५।। तस्यौ तौ पितरौ वौ यगौ
तृषयापविपी ड़ितौ । जलमानीयतां पुत्रः सुतः संप्रेषितस्तदा ।
सं कुंभो मुक्तिपुत्रेण जलपूर्णम कारितं । निशाया राजा तं

शब्दं मुमोच राजा मृगमं ।६।। मृगं मत्वा व्यचिंतो राजा मम गबुध्या
जिघांसितः । तेन राज्ञा कृतं तच ब्रह्महत्या महतरं ।७।। आ
त्मानं ब्रह्महंतारं ज्ञात्वा राजा सुदुखितः । तत्पापसंभवे तस्मिन्
नैमिषारण्यमागतः ।८।। तत्र गत्वा ज्ञानवृद्धान्नृपतिः पप्रच्छ यथा
क्रमं । स यज्ञं वामदेवं राजा वालिमय कश्यपं ।९।। प्रपद्य मुनयः
सर्वे ब्रह्महत्या मया कृता ।१०।। यथा पापाद्विमुच्येहं तत् कुर्वंतु

Indira Gandhi National Centre for the Arts

वैष्णुपंचक महर्षयः। ऋषयऊचुः। क्षपांध्याखाम स्मा देवं राजानमिदमब्रवीत्।
राजन्नघुकुलेश्रेष्ठ कुरुष्व व्रतमुत्तमं। विष्णुपंचकसंज्ञं च पंचपात
कनाशनं।५१। मासि भाद्रपदे शुक्ले द्वादश्यां श्रवणो यदि। तदा
नन्यव्रतं कार्यं मार्गशीर्षेथवा नृप।५२। एकादश्यां द्वयं मा
॥८॥ से श्रवणे पौर्णमासिके। दर्शे च पौष्येत ह्येक्या वर्षमेकं
रघुद्वह।५३। एकादशी द्वयं चैव श्रवणं विष्णुदैवतं।
पौर्णमास्यां चतुर्दशी चैव दर्शो विष्णुः सनातनः।५४। ८

विष्णुपंचक द्वादशैतानि नामानि प्रत्येकं पूजयेद्वुधः। मासे मासे पंचत्रिं
धाय पूजनीयो जगत्प्रभुः।५५। द्वादशं नाम विमासि पं
च द्वादशसंख्ययः। उद्यापनं ततः कार्यं मासेमध्येथवांततः।५६।
अंते वापि च कर्त्तव्यं व्रतसाद्गुण्यहेतवे।५७। घृतापूपै
श्च श्रवणे शुक्ले तु मुडपायसं। पायसाज्यं पौर्णमास्यां कृ
ष्णेपंचामृतोदनं।५८। तिलैश्च दर्शे मुद्गान्नं होतव्यं तिलं

Indira Gandhi National Centre for the Arts

सर्पिषा ते षां तद्व्रतं नं अहं वा न का य व्रतमुत्तमं ।५८। पापेभ्यो
मुच्यते पुत्रपौत्रादि ऋद्धिमाप्नुयात् त्रा नादशायथः सद्यः
सर्वपापाद्वि मुच्यते ।६०। एतत्कृत्वा व्रतं वधान्मुक्तो वान्यक
॥५॥ र्मासनः । अटव्यां संगदोषाच्च सुपापानां द्रुतस्य ति ।६१॥
गुरुस्त्रीगमनोर्ध्व सुवर्णहरणादिभिः । अन्यैर्व ॥५॥
वमहीपालादिभिः परमाजादयः ।६२। महापातकदैर्दो

षैर्विमुक्तो प्युपपातकैः । तस्मात्वमपि कौंतेय कुरुष्व व्रतमुत्तमं ।६३॥
कुलक्षयकृतात्य दोषेभ्यो मुच्यते व्रतात् । यदीच्छसि महा
राजन् मा ब्रतीमतिमामनः । मा कुरुष्वा व संदेहं कुरुष्व
तमिदं मुखं ॥ उपाख्यानं च श्रोतव्यं प द्रुतं विष्णुपंचकं ।६४॥
उपाख्यानमिदं तत्र तत्र सर्वसफलं च व न्नये वै रूपं ति
सततं ये पठंति द्विजोत्तमाः ।६५। ये कुर्वंति व्रतमिदं ते व

Indira Gandhi National Centre for the Arts

विष्णुस्तव (left margin)

यांतिपरां गतिं । कथानुवादिनं मत्या पूजयेद्दृढसूप :१६

मेव संतुष्यते विष्णुर्जो गत्कजंर्दनार्द्दनः ॥ इति श्री

भविष्योत्तरपुराणे कृष्ण युधिष्ठिर संवादे विष्णुप

स्तवव्रतं संपूर्णं ॥ कृष्णार्पणमस्तु ॥ ६ ॥ ६ ॥

१९ (left margin)

विष्णुपंजरका ॥ ६ ६ ० ६